

TOCAR DE PEUS A TERRA

Soc un ancià, un vell que ha tingut la sort d'arribar als vuitanta-nou anys sense gaires entrebancs laborals, ni de salut, després d'haver esquivat i superat bonament la major part de sobresalts i desastres col·lectius que han afectat tots aquells que hem nascut en aquest país al llarg dels primers anys trenta del segle passat.

En més d'una ocasió no m'he estat d'explicar que he sigut molt més espectador que actor. Gràcies al teatre, el cinema, la premsa, la televisió i, sobretot, la novel·la, la meva curiositat m'ha fet participar de milers de vides ben diverses. I si la meva no ha tingut res d'aventurera, la curiositat o una evident tafaneria, en canvi, m'han permès escriure novel·les, narracions i contes a partir d'aspectes puntuals que he observat i descobert en moltes persones del meu entorn que tant podien ser parents com amics, veïns i, sobretot, passavolants. Podria assegurar que per estalviar-me que em

fessin una cara nova mai no he intentat fer un retrat complet de qualsevol persona concreta, ja que tots els meus protagonistes han estat sempre una barreja, un collage, la fusió de diversos tics, dèries, caràcters i actituds que he intuït i potenciat o disminuït al meu aire, la major part de vegades amb relació a perdedors i marginats.

Gairebé un any abans que ens caigués al damunt aquest flagell del carronyavirus que ho ha trastocat tot, l'editorial Males Herbes m'acabava de publicar *Testament*, una mena de caos novel·lístic molt extens —el més llarg de tots els que he escrit— en què prenen forma un seguit de situacions, fets, pensaments, personatges i idees que per falta de temps o d'empenta tenia pendents de desenvolupar.

L'amic, crític i novel·lista Vicenç Pagès Jordà,¹ quan es referia a l'eclipsi de molts autors veterans, comentava que amb els últims textos publicats «el gairebé nonagenari Joaquim Carbó» era una excepció honorable perquè encara em mantenia al peu del canó i amb ganes de fer més coses. Tenia raó, però el qualificatiu de nonagenari em va fer tocar de peus a terra per comprendre que el fet d'haver-me buidat gairebé sense adonar-me'n en aquell *Testament* era un senyal prou clar d'haver dit adeu a la novel·la. Això sí, sense renunciar a la narració, als records i, sobretot, als textos més aviat breus per a infants i joves.

1. Diari *Ara*, 26/09/2020.

Tot seguit, però, la invitació, que vaig agrair de cor, de participar en l'homenatge a Manuel de Pedrolo que organitza l'editorial Comanegra em va portar a escriure, encara, dues novel·les curtes més: *Ascensió de Daniel Bastida* i *Caiguda de Daniel Bastida*, que s'hauran d'afegir a les setze que vuit autors més s'han compromès a compondre per continuar la mítica sèrie *Temps obert* d'acord amb els criteris que Pedrolo s'havia proposat quan, després de les nou novel·les del cicle, tan denses, va decidir ampliar-ne les possibilitats amb dues més a partir d'una situació que el protagonista vivia cap al final d'*Un camí amb Eva*, que havia sigut el punt de partida d'aquesta insòlita aventura literària. Tot plegat d'acord amb la idea que la vida de cadascú pot seguir camins diferents segons la decisió que prengui en qualsevol moment. Per simplificar-ho molt: qualsevol persona, quan surt de bon matí de casa per anar a la feina, ha de triar el camí que farà: a peu, en cotxe, en bus o en metro. I encara que la destinació sigui la mateixa, la seva vida podrà canviar, o no, segons les persones que trobi pel camí, els incidents que es produeixin durant el trajecte o els rampells que li passin pel cap a la vista d'algun fet, actitud o capteniment que l'afectin o impressionin. És a dir, la tria entre infinitat d'opcions que se li presentin en qualsevol moment que hagi de prendre una decisió, per senzilla que sigui. Un experiment que el mateix autor sabia que era inabastable i que va deixar de banda després de posar-hi els fonaments amb onze novel·les treballades a consciència. Una dèria que ja ha-

via exposat en un dels seus primers contes, «El millor novel·lista del món»: aquell escriptor que embogeix per culpa d'aquesta obsessió i que quan va a parar al manicomí encomana tots els altres dements fins al punt que a tot el recinte només se sent l'insuportable tecleig de màquines d'escriure. No hi havia ordinadors, encara! I els mateixos metges, infermers i vigilants es mig trastocaven i s'afegien a l'intent inassolible d'aquell deliri impossible: la novel·la total!

Després d'aquestes últimes intervencions novel·lístiques, ja m'havia fet càrrec que per raons d'edat i cansament no tornaria a la novel·la, per més que em reservés el dret a tractar sense presses temes més senzills, com ara un seguit de narracions per a les quals mantinc ben obert un arxiu de situacions, sensacions i sentiments que no ha parat de créixer: fets diversos i curiosos que apareixen en qualsevol moment a la premsa diària i que m'agradaria manipular; frases recollides a l'atzar viatjant en transports públics; converses inacabades; una frase inquietant parant l'orella en bars i altres establiments; un somni, si soc capaç de recordar-lo... Els fonaments d'unes narracions amb un final que tant podria ser incert com ben concret, i que dependria de l'estat d'ànim del moment que m'hi posés. Unes narracions curtes, cada una de les quals es pot plantejar, desenvolupar i resoldre en un període de temps força breu i en què, un cop enllestides, ja no calia pensar-hi més, fora que algun dia em decidís a revisar-les, tant si era per polir-les o refer-les en un intent de publicació,

o d'estripar-les, si ja no em deien res. Una manera de treballar ben diferent de la novel·la, que t'absorbeix i no et deixa pensar en cap altra cosa, tant per dubtar si has encertat el camí per on es mouen els personatges, com per imaginar cap on els has de fer anar, encara que al principi ho hakis planejat tot a fons, cosa que no evita que sobre el paper se't converteixin en uns éssers prou vius i abocats a unes situacions i circumstàncies tan especials i impensades que en algun moment o altre se't poden escapar de les mans i t'obliguen a fer-los transitar per rutes imprevistes.

Certament, un conte breu o una narració han de ser rodons i reclamen una perfecció que no s'acostuma a exigir tant a la novel·la, a la qual se li poden perdonar algunes incoherències mentre l'ambient i els personatges tinguin una empenta i una força que facin perdre l'alè al lector fins a reduir-ne l'esperit crític.

Ara, però, en plena pandèmia, m'adono de la falta d'interès de la major part d'aquests temes que sentia la necessitat de treballar. No sé com serà la narrativa de demà. Un demà que per raons d'edat ja no és al meu abast. Estic convençut que a hores d'ara hi ha molts novel·listes que intenten explicar-se aquest present tan incert que vivim, fosc, perillós, sòrdid, malaltís, i descriuen el dia a dia semblant de tants milions de ciutadans que intentem sobreviure tancats a casa, pendents del televisor, atents a les instruccions de com ens hem de portar, mentre n'hi ha d'altres que, sense arribar als extrems dels negacionistes, s'alineen en els

rengles d'aquells que creuen que forces ocultes ens volen aixecar la camisa i passen de tot, fan el viu i aprofiten qualsevol esclatxa per saltar-se totes les normes de conducta, sovint tan contradictòries, que volen imposar uns cervells pensants tan desconcertats com els que ens hem de creure, ja que la pandèmia els ha agafat, com a tots plegats, amb els pixats al ventre... Tot plegat per buscar i trobar una sortida especulant amb les possibilitats d'una supervivència que, si n'hi ha, ningú no pot saber quines característiques tindrà. El més còmode, fàcil, egoista i trist és pensar que, si la pandèmia afluixa, aviat tot tornarà a ser com abans i es mantindran els papers que els supervivents havien jugat anteriorment. I el panorama certament devastat que viuran serà pitjor encara que l'anterior, perquè es mantindran i augmentaran les diferències socials, que és el que ja està passant ara: els rics seran cada cop més rics i poderosos, i els pobres, més miserables i resignats, perquè els faran creure que han d'estar satisfets pel sol fet d'haver salvat la pell.

També hi deu haver, entre els que ja s'havien dedicat a la ciència-ficció, aquells que especulen i imaginen un bon repertori de canvis que poden capgirar totes les formes de vida posteriors al pas de la pandèmia. Jo mateix penso que podria escriure una narració en què d'entrada, com si fos una altra pandèmia d'abast mundial com aquesta que ens afligeix, el malson actual desaparegués de cop sense que ningú pogués intuir per on se n'havia anat, de la mateixa ma-

nera que és possible que no sapiguem mai per on ha vingut, i que aquesta nova pandèmia que torna la salut a tots els supervivents anés acompanyada d'una conseqüència aparentment meravellosa, perquè esborra i s'emporta tota la maldat del món i, per tant, tothom esdevé bona persona i desapareixen, com per art d'encantament, la mala llet, l'enveja, l'odi, l'avarícia, l'orgull, la venjança, l'esperit de superioritat... Fantàstic, oi? Però, ai!, que si de cop es fonien totes aquestes xacres, la vida dels humans es tornaria tan ensopeïda, monòtona i trista que la gent se sentiria del tot avergonyida i limitada pel sol fet d'existir. La humilitat i la pèrdua de qualsevol forma de vanitat i autosuficiència farien desaparèixer la necessitat que sentim de passar la mà per la cara als altres, que és un dels motors de la nostra existència. Arribaria un moment en què ens semblaria nefast qualsevol impuls per imposar les nostres conviccions als que ens rodegen. Tothom intentaria mantenir-se en la mediocritat perquè li faria vergonya qualsevol intent de sobresortir, de manar o d'imposar la pròpia voluntat, uns objectius que fins ara ens han mantingut en estat d'alerta i al peu del canó per esquivar aquells que ens volen fer la traveta i a l'aguait de poder-la fer als altres... Tot això portaria a la desaparició de qualsevol objectiu i ens faria caure en un estat insípid de tristor i depressió que ens encarril·laria inevitablement a l'única sortida decent: l'abandó, el suïcidi... No! No cediré a l'impuls de plantejar-la, aquesta situació.

Recordo, doncs, a l'atzar, algunes de les propostes que havia anotat els darrers temps abans de la pandèmia amb la pensada que un dia serien el punt de partida d'un conte, d'una narració. Qualsevol d'aquestes pistes, bé que deformatada i tergiversada, passaria pel sedàs tan particular com es vulgui del meu estat d'ànim a l'hora de triar-la i escriure-la...

Una xafogosa nit d'estiu que vaig treure el cap a la terrassa per si m'arribava un alè d'aire, em va sobtar que, de sobte, s'encengués el llum a la finestra d'una casa veïna i aparegués el cos d'una dona que s'alliberava de roba i m'enlluernava els escassos segons que vaig trigar a avergonyir-me per no ser capaç de desviar la mirada i canviar d'escenari. Tornant altre cop al forn en què s'havia convertit la sala d'estar, vaig anotar el fet suggerint que el *voyeur* corria a buscar uns prismàtics i s'entretenia descobrint el cos perfecte d'aquella preciositat que devia ser la parella d'un conegut, un veí solitari. L'endemà coincidien tots tres pel carrer i el veí li feia saber que s'acabava de casar i li presentava la pròpia, convençut que no es coneixien. El tafaner, llavors, s'havia de mossegar la llengua per no contradir-lo i fer-li saber que s'equivocava de mig a mig perquè la coneixia amb pèls i senyals... Es deia que una vella bruixa del barri havia acollit a casa seva un pòtol jove que dormia en un portal. El minyó només devia tenir els pantalons que la seva protectora s'emportava en una bossa cada vegada que sortia de casa per tal que, en la seva absència, el protegit no po-

gués fer una escapada per empaitar alguna mossa del barri tan poc exigent com ella... Llegit al diari: aquell valent o inconscient que, davant la imminent arribada del comboi, s'havia llançat a la via del metro per ajudar-ne a sortir algú que s'hi havia desplomtat i que no es movia perquè tot feia pensar que havia perdut el coneixement amb la caiguda. A partir d'aquí, havia anotat la possibilitat que les mans del solidari s'humitegessin amb la sang que rajava de la ferida mortal del caigut, que encara tenia un punyal clavat a l'esquena, i hagués de decidir què feia en els propers segons de què disposava: tornar a l'andana immediatament o intentar salvar el cos mort tot i el risc que el metro, que difícilment podria frenar, se'ls emportés tots dos per davant, o... La cangur d'uns veïns que s'havia encapritxat amb l'infant que havia de cuidar cada cop que el matrimoni que llogava els seus serveis sortia de nit, una criatura adorable, clavada al pare, que era qui ho havia explicat al bar i que, per ampliar la informació, ens havia dit que quan tornava la cangur a casa ella se li havia abraonat exigint que li'n fes un altre de semblant. Per més que l'home ens assegurés que se l'havia tret de sobre a empentes, jo em reservava el dret a complicar-li la vida i fer que al cap de nou mesos la noia es presentés en aquella casa per tal que l'home conegués el fruit d'un apressat coit arran del volant... El costum d'aquell company de feina que quan no havia lligat al llarg de tota la tarda acostumava a passar pel tanatori per si podia consolar alguna mossa que hi havia acudit a acompa-

nyar en el sentiment la família d'algun difunt, parent o conegut... La parella que sovint feia cap al bingo a matar la nit i que es relacionava amb algun jugador que ensumaven que tenia calé llarg. A la segona o tercera jornada en què coincidien, el marit pretextava una trucada que l'obligava a sortir i, fent l'ingenu, demanava al potentat que tingués cura de la seva dona amb l'esperança que se l'emportés a algun local moblat i després pagués bé els serveis i la discreció... En una escala a tocar de casa: el soci d'un club de futbol deixava el seu carnet a un veí i així la dona, la veïna, el podia rebre a casa tota la tarda del diumenge per perfeccionar la seva relació... Aquella mossa de l'oficina que va estrenar pis i que, per celebrar-ho, havia convidat companys i companyes a la festa d'inauguració. Acabada la gresca, i quan tornava cap a casa, me la vaig imaginar, tota sola, esgarriada per la muntanya de plats, gots, plàstics, papers i residus que calia netejar i eliminar. Sola del tot, no, perquè algú de la colla podia tornar a trucar a la porta amb l'excusa de donar-li un cop de mà per ajudar-la a fer neteja, amb la sana intenció de portar-la al llit per acabar d'incrementar el desordre. I...

No cal que continuï girant més fulls d'aquestes llibretes de les idees perquè totes les anotacions que em consta que hi podria trobar tenen més o menys les mateixes característiques: un to que voreja la intranscència amb cert neorealisme tacat amb una mica d'humor i d'erotisme. Tot plegat, però, tan intranscendent

que si en el seu moment encara podia pensar que atrauria l'interès d'aquells que vivien en l'anterior normalitat, avui, havent entrat tots plegats a la gola del llop, engolits per l'espiral d'aquest món desconegut que ens fa viure amb la por al cos, soc el primer de perdre tota mena d'interès per posar-m'hi. I penso que si aquest anecdotari ja no em diu res, seria impossible que el resultat de la meua feina cridés l'atenció de qualsevol altre, per despreocupat i desvagat que es trobés. El món que s'obre davant nostre és tan insòlit, desconegut i, segurament, tan implacable, que de la mateixa manera que no em veig amb cor ni tinc ganes d'imaginar-me'l, tampoc sento la necessitat de deixar-me anar per aquell senzill anecdotari d'un tafaner que intentava escarbotar l'epidermis dels seus contemporanis.

¿Què he de fer, doncs, si intento omplir tot o part del temps lliure que em correspon com a gairebé nomenari que ja no pot sortir de casa per anar a veure una pel·lícula, una obra de teatre, escoltar un concert, voltar pel centre de la ciutat o desplaçar-me al poble a trescar pel bosc, ara que he perdut les ganes de recuperar tants arguments pendents i inútils, gratuïts, ingenus i fora de lloc? Ja que no sé fer ganxet, ni tinc cap traça manual per atrevir-me a arreglar un prestatge, col·locar un interruptor, canviar el vidre d'una finestra que ha petat per culpa d'un corrent d'aire o arromançar-me a la cuina per fer un sofregit, m'adono que per omplir el meu temps, a part de llegir, només em queda el recurs de tornar a l'ordinador per recollir part del

que recordo d'allò que ha passat, que he llegit; aspectes de la gent que he conegut, de les situacions que m'han impressionat i que he espiat més que no pas viscut. Si no tinc futur, bé puc recordar el passat!